

Asia: VN/21072/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 1 Oikeuspalveluviraston tehtävät ja organisaatio

Oikeuspalveluvirastolla tulee olla riittävät resurssit huolehtia kaikista tehtävistään ja erityisesti henkilöstöhallinnon tehtävistä. Nyt esimerkiksi henkilöstön kehittäminen siirtyy Oikeuspalveluviraston tehtäväksi. Julkisilla oikeusavustajilla on asianajajia koskevan sääntelyn perusteella kouluttautumiselvollisuus ja heille tulee taata mahdollisuus kouluttautua ja kehittää itseään parhaaksi katsomillaan tavoilla. Heillä tulee edelleen olla mahdollisuus osallistua esimerkiksi ulkopuolisten koulutustarjoajatahojen koulutuksiin, eikä pelkästään olla esimerkiksi Oikeuspalveluviraston tarjoamien koulutusten varassa.

Johtavalla julkisella oikeusavustajalla tulisi säilyä edelleen toimivalta määrätä julkisen oikeusavustajan ja muun henkilöstön henkilökohtaisesta palkanosasta, jotta ansaitut korotukset eivät jäisi saamatta.

2. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 2 Julkinen oikeusapu

Esitys vastaa hyvin nykyistä lainsäädäntöä

3. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 3 Talous- ja velkaneuvonta

Ei lausuttavaa

4. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 4 Yleinen edunvalvonta

Ei lausuttavaa

5. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvusta 5 Hankkiminen muulta palveluntuottajalta

Esityksessä puhutaan hieman ylimalkaisesti ostopalveluiden hankkimisesta tarkemmin yksilöimättä, mitä tällä tarkoitetaan ja avaamalla tarkemmin esimerkiksi sitä, millä edellytyksillä oikeusavun hakija voi jo nyt saada valtion varoin yksityisen avustajan oikeudelliseen asiaansa. Asiaa olisi syytä tarkentaa. Ostopalveluiden hankkiminen ei ole oikeusaputoimistojen osalta lainkaan tarpeen, sillä oikeusapulaki mahdollistaa jo nyt yksityisen avustajan määräämisen henkilölle tuomioistuinasiaan ja tietyin edellytyksin myös tuomioistuimen ulkopuoliseen niin sanottuun ulkoprosessuaaliseen asiaan. Talous- ja velkaneuvonnan osalta tarkoituksena on ollut, että nimenomaan oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvojat antavat talous- ja velkaneuvontaa, eikä ulkopuoliselle ostopalvelulle tai oikeusavun myöntämiselle olisi tarvetta. Edunvalvonnan osalta tulisi ensisijaisesti huolehtia edunvalvontatoimistojen riittävästä resursseista, jotta nämä toimistot voisivat tuottaa edunvalvontapalvelut itse. Julkiset oikeusavustajat katsoo, ettei ostopalvelu ylipäänsä ole taloudellisestikaan järkevin ja tehokkain tapa yllä mainittujen palvelujen tuottamiseen, koska oikeusapu ja edunvalvonta on oman henkilöstön tuottamana jo todettu kaikissa aiemmin tehdyissä arvioinneissa olevan erittäin laadukasta ja kustannustehokasta. Sama koskee talous- ja velkaneuvontaa.

6. Lausuntonne Oikeuspalveluvirastoa koskevan lakiehdotuksen luvuista 6 ja 7 Erinäiset säännökset ja voimaantulo

Ei lausuttavaa

7. Lausuntonne talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain, oikeusapulain ja saamen kielilain muutosehdotuksesta

Ei lausuttavaa

8. Lausuntonne hallituksen esityksen perusteluista ja vaikutuksista

Oikeusaputoimistot saattavat olla toistensa vastapuolina ja joissain tilanteissa voi syntyä toimistoesteellisyyksiä. Näiden esteellisyystilanteidenkin vuoksi on tärkeää, että johtavilla julkisilla oikeusavustajilla säilyisi mahdollisuus rekrytointiin vaikuttamiseen. Uuden henkilön tullessa taloon on toimiston johtavan vastuulla huolehtia, että esteellisyydet eivät halvaannuta toimintaa ja aiheuta esimerkiksi asiakkaille oikeusturvan vaarantavia tilanteita. Johtavalla julkisella oikeusavustajalla tulee edelleen säilyä vaikutusvaltaa rekrytointiasioissa, koska hän kantaa myös päävastuun toimistotasolla. Toimiston tulisi esimerkiksi luopua toimeksiannon hoitamisesta, jos uusi avustaja olisi ollut asian kanssa tekemisissä vastapuolen avustajana tai vastapuolen avustajan läheisenä kollegana. Tällaisia tilanteita voi olla vaikeaa ennakoida, jos paikalliset olosuhteet tunteva johtava julkinen oikeusavustaja ei ole missään tekemisissä rekrytoinnin kanssa, eikä siten osaa ennakoida uusien työntekijöiden vaikutuksia esteellisyyksiin.

Virkojen siirtämisestä viraston sisällä säädellään virkamieslaissa. Virkojen siirtäminen helpottuu työnantajan näkökulmasta, jos kaikki nyt kuudessa eri oikeusapu- ja edunvalvontapiirissä olevat virat siirtyvät yhden keskusviraston alle. Tulee kiinnittää huomiota siihen, että virkamiehillä tulisi edelleen säilyä todellinen mahdollisuus kieltäytyä virkansa siirtämisestä ilman pelkoa vaille työtä jäämisestä. Toimistojen muihinkin työntekijöihin vaikuttaisi merkittävästi se, jos virkoja siirrettäisiin muihin toimipisteisiin ja jokin toimipiste merkittävästi pienenesi henkilötyövuosiltaan.

Oikeusaputoimistojen lukumäärään ja toimipaikkoihin ei esitetä tässä muutoksia. Julkiset oikeusavustajat katsoo, että kattava toimisto- ja toimipisteverkosto tulee säilyttää jatkossakin koko

valtakunnan laajuisesti, jotta kaikki kansalaiset olisivat yhdenvertaisessa asemassa palvelujen saatavuuden kannalta. Käräjäoikeusuudistus johti hieman yllättäen muutoksiin myös syyttäjien toimipisteverkoston osalta. Oikeusaputoimistot hoitavat laajasti yksityisten henkilöiden oikeudellisia asioita sekä tuomioistuimissa että niiden ulkopuolella. Useilla paikkakunnilla oikeusaputoimisto voi olla ainoa oikeudellisia palveluita tarjoava taho. Oikeudellisten asioiden hoitaminen ei aina onnistu pelkkien etäpalveluiden avulla, joten tässäkin mielessä toimisto- ja toimipisteverkoston säilyttäminen on tärkeää, etteivät pitkät asiointimatkat vaaranna oikeusturvan toteutumista ja lisää oikeusavun kustannuksia.

Kyllönen Anssi
Julkiset oikeusavustajat ry